

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

факультет менеджменту та бізнесу

кафедра менеджменту і адміністрування

НАУКОВА РОБОТА

на тему

«Розвиток об'єктів зеленого туризму на Полтавщині

(на прикладі створення зеленої садиби «Відродження традицій»)

Виконала

студентка групи 6ЕМБа

Яценко Катерина

Олексіївна

ПОЛТАВА 2014

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I	
НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄКТІВ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	
1.1. Сутність та роль зеленого туризму як спосіб залучення молоді до активної участі у житті територіальних громад.....	5
1.2. Міжнародний досвід створення об'єктів зеленого туризму.....	12
РОЗДІЛ II	
АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА БІЗНЕС СЕРЕДОВИЩА	
2.1 Характеристика ринку зеленого туризму в Україні.....	18
2.2 Аналіз ринку зеленого туризму на Полтавщині.....	23
2.3 Обґрунтування доцільності розвитку зеленого туризму на Полтавщині.....	29
РОЗДІЛ III	
СТВОРЕННЯ ЗЕЛЕНОЇ САДИБИ «ВІДРОДЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ»	
3.1 Вимоги щодо створення об'єктів зеленого туризму.....	32
3.2 Організація діяльності зеленої садиби «Відродження традицій».....	37
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43

ВСТУП

Реформування економічних відносин і структурна перебудова економіки робить надзвичайно актуальним та своєчасним участь студентської молоді у житті територіальних громад області, зокрема вагому роль набуває участь молоді в організації активного дозвілля у сільській місцевості. Одним із перспективних шляхів забезпечення ефективної зайнятості населення є розвиток сільського зеленого туризму.

Серед європейських держав Україна відзначається найбільшим розмаїттям ландшафтних комплексів, значним історико-культурним, етнічним та генетичним надбанням і саме тому раціональне використання туристично-рекреаційного потенціалу України слід розглядати як один із дієвих шляхів розв'язання проблем її економічного розвитку, стабілізації екологічної ситуації та забезпечення належного рівня і якості життя населення. Незважаючи на існуючий потенціал, який часто залишається невикористаним, в Україні досі відомі широкому загалу лише традиційні види туризму (міжнародний і внутрішній курортний). А відпочинок у селі, про який і піде мова у цій статті, який активно розвивається в усіх країнах Європи, лишається на початковому етапі розвитку.

Туристична галузь є однією з провідних загальнодоступних галузей держави, що сприяє пізнанню і збереженню історичної та культурної спадщини українського народу, патріотичному вихованню, надає можливість ознайомити із нею усі без виключення верстви населення країни та іноземних мандрівників

Активізація попиту на відпочинок у сільській місцевості провокує збільшення пропозиції в цьому порівняно молодому сегменті туристичного ринку. Наприклад, за даними Володимира Васильєва, голови Союзу сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні (ССЗТУ), регіональні представництва Союзу просувають близько 600 різних садиб загальною місткістю більше 6 тис. місць, які щорічно приймають не менш 800 тис.чол.

Для порівняння: у Польщі агротуризмом займаються близько 12 тис. господарств, у Франції, Англії й Німеччині – не менш 20 тис. у кожній країні.

Дослідженням питання розвитку сфери зеленого туризму присвячені праці В.П. Васильєва, В.В. Гловацької, М.Й. Рутинського, Л.А. Мерлян, В.К. Терещенка та інших. Незважаючи на це, ряд аспектів цієї актуальної проблеми у нових економічних умовах залишаються недостатньо вивченими і потребують більш глибоких досліджень.

Метою дослідження є аналіз теоретичних основ організації діяльності об'єктів зеленого туризму, аналіз та оцінка бізнес середовища України стосовно розвитку об'єктів зеленого туризму, пропозиції розбудови ринку зеленого туризму на Полтавщині, зокрема створення зеленої садиби «відродження традицій»

РОЗДІЛ I НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄКТІВ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Сутність та роль зеленого туризму як спосіб залучення молоді до активної участі у житті територіальних громад

У сучасному світі спостерігається зміцнення масового туристичного інтересу від звичайних відпочинкових поїздок до змістовніших, пізнавальних подорожей. Останнім часом в зв'язку з широким впровадженням міжнародної концепції стійкого розвитку все більше зростає роль зеленого туризму. Екотуризм займає важливе місце серед інших видів туризму, і важливо це тому що він пов'язаний з природою.

Поняття «сільський зелений туризм» у його звичному трактуванні побутує з давніх часів. Ще у Римській імперії серед членів патриціанських родин зародилася мода на поїздки з Риму на відпочинок у сільську місцевість. Масовий інтерес до відпочинку на селі у новітню добу відзначається, починаючи з XIX ст. А вже з другої половини XX ст. в урбанізованих країнах Європи саме сільський зелений туризм перетворився на один з основних засобів порятунку європейців від стресового впливу розвинутих промислових міст.

Сільський зелений туризм – це такий вид туризму, який поєднує відпочинок на сільській території і оздоровлення, а також пізнання історичної та культурної спадщини краю, а з другого боку – різновид господарської діяльності сільських мешканців у межах та з використання будівель власного господарства з метою надання послуг відпочивальникам (туристам) у вигляді місць для проживання, забезпечення харчуванням та використання інших послуг, пов'язаних з туристичною діяльністю, при цьому використовується власна праця членів родини [2].

Головною рушійною силою бурхливого розвитку сільського зеленого туризму є швидко зростаючий попит на рекреацію на природі, що

визначається збільшенням невідповідності середовища проживання сучасної людини її фізіологічним і психологічним потребам. Збільшення попиту на сільський відпочинок зростає внаслідок зменшення тривалості робочого часу, збільшення кількості платних відпусток, зростання рівня освіти, розвитку транспортної мережі — залізничної, автодорожньої, повітряної та морського транспорту.

Найбільшими перешкодами на шляху розвитку туризму в сільській місцевості традиційно вважалися транспортна віддаленість осередків відпочинку та їх рекреаційна необлаштованість (невідповідність запитам сучасного туриста). Однак, на початку XXI ст. панівна більшість сільських регіонів Європи їх успішно подолала. Зусиллями регіональних й місцевих органів влади було оновлено комунікаційну інфраструктуру; масове розповсюдження приватних автомобілів нині дає змогу відвідувачам без складнощів досягати бажаних регіонів, навіть тих, що знаходяться на великій відстані від початкових пунктів мандрівки; стимулювання розвитку рекреаційних форм малого підприємництва в сільській місцевості «осучаснило» нічліжну базу й наблизило стандарти сільської гостинності до загальноприйнятих міських стандартів готельного сервісу [4].

Україна і зокрема Полтавщина багата на чудові природні куточки, м'який унікальний клімат, природні заповідники, унікальне різноманіття ландшафтів і природних багатств. Горі, річки, ліси, моря – це унікальна спадщина, яку дарує Україні величезний туристично-рекреаційний потенціал. Зберігаючи природу і розвиваючи зелений туризм ми робимо неоціненний вклад в здоров'я нації. Адже відпочинок на природі, в екологічно чистому середовищі – приносить величезну користь на організм людини. Розвиток зеленого туризму в Україні дозволить не тільки розвивати рекреаційно-оздоровчі комплекси, а й заохочуючи туристів з усього світу вкладати кошти в природоохоронні заходи, збереження рідкісних видів рослин, тварин і природних заповідників, для того щоб кожне покоління українців насолоджувалось унікальною спадщиною.

Сьогодні зелений туризм в Україні зацікавлює своєю самобутністю і побутом. Багатьох зацікавлює вивчення місцевих культур і традицій, історична і архітектурна спадщина. В кожній області і районі є достатньо відмінностей. Починаючи від побуту в оформлення будинків, закінчуючи різноманітним ремеслом. Ще дуже важливим є принциповий підхід жителів невеликих сіл, так званий домашній ідеал, коли вся їжа готується з домашніх продуктів, коли навкруги тільки чисті мінеральні родовища.

Екотуризм може стати візитною карткою не тільки нашого регіону, а й країни. Для цього потрібна реальна підтримка держави, справжня програма стійкого розвитку, де будуть прийматися відповідні політичні кроки, фінансова підтримка і залучення інвесторів. Зелений туризм може посприяти вирішенню багатьох проблем, пов'язаних з частковим зниженням навколишнього середовища, тому що природні багатства нашої країни потребують в догляді і поважному відношенні заради їх збереження. Також це збільшення зайнятості серед сільського населення, враховуючи що населення трудолюбиве, із задоволенням приймає гостей і самостійно розвиває туристичну сферу. Важливо сприяти розвитку екотуризму, проводити навчальні пояснення про важливість збереження природних багатств України, збільшувати інформативність в суспільстві, надавати доступ до екологічної ситуації [9].

Стимулюючи розвиток інфраструктури, необхідно паралельно слідкувати за цілісністю екосистеми. Так як головна мета зеленого туризму – це збереження природного потенціалу за рахунок залучення державного і людського ресурсу. Вкладаючи кошти в зелений туризм, розвиваючи соціальні програми в підтримку малого та середнього бізнесу в сфері зеленого туризму держава може створити унікальну ситуацію, коли захист навколишнього середовища може бути не тільки корисним, а і вигідним. Приклади інших держав, що мають набагато менш природних багатств говорять про те, що така схема працює досить успішно. Головне щоб апарату управління було зрозуміло, що розвивати екотуризм в Україні – важливо і необхідно. Сприяння в цьому малому і середньому бізнесу не тільки збереже природні багатства, а й

дозволить залучити іноземних гостей і вивести державу на світовий рівень в області зеленого туризму. Вкладаючи кошти в такий вид відпочинку, ми не тільки розвиваємо природоохоронний комплекс держави і регіону, а й сприяємо поглибленню людей в культурно природну спадщину, а також знайомству з культурою і побутом різних регіонів нашої прекрасної країни.

Експерти Всесвітньої туристичної організації погоджуються на думців, що сільський зелений туризм – складна багатоаспектна діяльність, що включає в себе пішохідні прогулянки, гірські походи та альпінізм, кінні прогулянки, спортивні та оздоровчі подорожі, полювання та рибальство, а також інші, менш спеціалізовані форми туризму [10].

Основна послуга сільського зеленого туризму — це надання туристам тимчасового проживання. Сільські споруди, облаштовані для прийому відвідувачів, в Україні прийнято називати агрооселями.

Агрооселя — це житлове приміщення, що знаходиться в сільській місцевості, містить не більше п'яти кімнат (залежно від категорії житла), пристосованих для проживання туристів, і належить на правах приватної власності господарю, який займається сільськогосподарською діяльністю або зайнятий у сфері обслуговування чи соціальній сфері села. Тобто поняття "агрооселя" не охоплює малих курортних котеджів, колиб, перебудованих для прийому туристів господарських приміщень тощо.

Сільський турпродукт (комплекс послуг сільського зеленого туризму, агротурпакет послуг) — це сукупність послуг нічліжного, гастрономічного, екскурсійного й відпочинково-розважального обслуговування, які пропонує власник агрооселі (агропансіонату).

Згідно з офіційним трактуванням, послуга — це специфічна форма суспільно-корисної праці, де сам продукт праці (річ або корисний ефект діяльності) та процес його виробництва (тобто обслуговування) невід'ємні один від одного.

У Законі України "Про туризм" дається таке визначення: "туристичні послуги — послуги суб'єктів туристичної діяльності щодо розміщення,

харчування, транспортного, інформаційно-рекламного обслуговування, а також послуги закладів культури, спорту, побуту, розваг тощо, спрямовані на задоволення потреб туристів".

Під суб'єктами туристичної діяльності у законі розуміють "підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, фізичні особи, що зареєстровані у встановленому чинним законодавством України порядку і мають ліцензію на здійснення діяльності, пов'язаної із наданням туристичних послуг". Це стосується організації малого агротуристичного підприємництва у сільській місцевості. Щодо надання послуг сільського зеленого туризму як виду індивідуальної підсобної діяльності на селі, наявність у власника агрооселі платної ліцензії є необов'язковою [10].

Агротуристичним послугам, як і будь-яким іншим послугам, притаманні специфічні риси, такі як:

- нематеріальний характер;
- нерозривність виробництва турпослуги та її споживання;
- нездатність до збереження;
- мінливість якості.

1. Нематеріальний характер агротуристичних послуг. За визначенням Ф. Котлера, послуги — це об'єкти продажу у вигляді дій, вигод чи задоволень. Отже, вже з цього визначення видно, що послуги мають нематеріальний характер і не здатні до зберігання. Послуги сільського зеленого туризму належать до класу соціально-культурних, оскільки направлені на рекреаційну діяльність особистості, її духовний, фізичний, етичний та інтелектуальний розвиток. Туристичну послугу не можна наперед продемонструвати, побачити, попробувати, вивчити до її отримання (споживання). Через це зі сторони споживача обов'язково присутній елемент надії на обіцяну якість та довіри до продавця послуги сільського туризму.

У той же час невидимість послуги ускладнює діяльність продавця турпослуги (операторів сільського туризму). Адже складно показати клієнтам свій товар "лицем", а ще складніше — пояснити, за що саме вони платять

гроші. Продавець може лише описати те, що отримає покупець (мешканець міста) після того, як оплатить кошти і поїде споживати ці послуги.

2. Нерозривність виробництва та споживання агротуристичної послуги. Ця особливість впливає із самого визначення послуги, адже послуга — це результат безперервної взаємодії виконавця і споживача. Тобто процес надання турпослуги (її виробництво) ведеться паралельно з її споживанням. Надати послугу сільського туризму можна лише тоді, коли надходить замовлення від клієнта, а на місці виробництва послуги (на селі) присутній він сам. Власне, саме ознака нерозривності виробництва і споживання є визначальним чинником, який робить послуги справді послугами та відрізняє їх від товару матеріальної форми.

Взаємозв'язок виробництва та споживання визначає той факт, що всі агротуристичні послуги невід'ємні також від того, хто їх надає (наприклад, сільського господаря та його родини).

3. Задіяння покупця у процес виробництва і споживання послуги означає, що продавець агротуристичної послуги повинен думати не лише, яку саме турпослугу надавати клієнту, але і як її надавати, тобто якої якості має бути ця послуга. Звідси впливає третя особливість турпослуги — мінливість якості.

Послуги сільського зеленого туризму поділяють на основні та додаткові.

Основні послуги, це переважно:

послуги з організації перевезення туристів;

послуги з організації розміщення туристів;

послуги з організації харчування туристів.

До додаткових належать:

послуги з організації екскурсій;

послуги із залучення туристів до сільськогосподарських робіт і народних промислів;

послуги гідів, гідів-перекладачів;

послуги залучення туристів до участі у народних обрядах і культових дійствах, а також сільських фестивалів, ярмарках й інших масових акціях;

послуги по прокату автомобілів, човнів, активно-туристичного спорядження;

послуги побутового обслуговування;

право користуватися приватними рекреаційними угіддями.

Такий поділ досить умовний, оскільки суттєвої різниці з точки зору споживчих властивостей між ними немає. Послуги, що входять в основну програму перебування туриста в селі, зазвичай відносять до основних. Додаткові послуги турист купує самостійно у місці перебування і вони не включені у вартість турпакета.

Крім нематеріальних послуг, туристові ще можуть бути надані інші товари чи матеріальні послуги. Наприклад, карти місцевості, народні сувеніри, туристичне спорядження тощо.

Найважливішими складниками сільського туристичного продукту є:

туристичні атракції місцевості (наприклад, природне середовище, пам'ятки, цікаві архітектурні об'єкти, національні парки, ботанічні сади, торговельні центри, культурні та релігійні атракції, музеї, а також мешканці — їх культура і звичаї);

інфраструктура місцевості (нічліжна база, гастрономічна база — ресторани, бари, кав'ярні, транспорт — таксі, автобуси, оренда автомобілів, торговельна мережа, заклади обслуговування тощо);

доступність місцевості (кількість транспорту, а також інфраструктура — дороги, аеропорти і порти, залізнична мережа);

імідж місцевості, що існує у свідомості потенційних клієнтів і суттєво впливає на підсвідоме бажання відвідати саме її;

ціна, яка залежить від багатьох чинників, як, наприклад, стандарт послуг, пора року, кількість транспорту тощо [7].

Підбір агротуристичних продуктів, які б повністю відповідали запитам і сподіванням споживачів, є найважливішим завданням, що стоїть перед менеджером туроператорської фірми.

1.2 Міжнародний досвід створення об'єктів зеленого туризму

Рекреаційний потенціал сільського зеленого туризму — це сукупність природних, етнокультурних та суспільно-демографічних ресурсів, а також наявної господарської і комунікаційної інфраструктури території, що служать чи можуть служити передумовами розвитку сільського зеленого туризму. Рекреаційний потенціал території — це багатоаспектне поняття, що охоплює весь комплекс життєдіяльності суспільства. При його визначенні необхідно враховувати економічний, екологічний і соціальний аспекти. Частина з них відноситься до туристичних ресурсів території, інша — до факторів, що впливають на розвиток сільського зеленого туризму в регіоні.

Експерти Світової Туристичної Організації розробили стандартну класифікацію засобів розміщення туристів, згідно з якою засоби розміщення класифікуються на колективні та індивідуальні. У різних країнах застосовуються різні символи для позначення категорійності засобів розміщення. Наприклад, в Ісландії діє категоризація сільського житла, як номерів 3 категорій, так і будинків гостьового типу категорії A, B, C, D; E; F; G; у країнах Південної Європи діє категоризація агросадиб від 1 до 5 зірок [10].

Саме в США і Великобританії поширюється концепція «Bed & Breakfast». На початку XXI ст. індустрія сільського туризму визнається експертами ВТО як суттєвий, найбільш динамічно зростаючий сектор світового туристичного господарства. Обсяги надання агротуристичних послуг у постіндустріальних країнах нині практично в 2 - 4 рази перевищують обсяги зростання готельної бази і курортного сервісу в цих країнах.

На сучасному етапі усі національні організації сільського туризму країн Європи об'єдналися в Європейську федерацію фермерського і сільського

туризму (European Federation for Farm and Village Tourism) або скорочено «EuroGites». Основні цілі цієї організації: сприяння розвитку сільського зеленого туризму та цільове інвестування проектів розвитку сільського туризму. Особливості організації сільського зеленого туризму різних країн надані в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Особливості організації сільського зеленого туризму у різних країнах

Країна	Особливість організації сільського зеленого туризму
Італія	агротуристичний бізнес тісно пов'язаний з курортним, міжнародна спеціалізація астрономічний і дегустаційний туризм
Австрія	зайнятість гостей у збірці трав, приготуванні молокопродуктів, вигоні худоби, активний гірський та екологічний туризм
Фінляндія	будиночки без господарів, розміщені на берегах заповідних озер та річок
Румунія	діє Національна асоціація сільського і культурного туризму, спеціалізація етнографічний та гастрономічний туризм
Угорщина	податкові пільги, міжнародна спеціалізація кінний туризм
Польща	відсутність тісного зв'язку з традиціями країни - тільки ночівля та харчування
Франція	приморські агросадиби, кінні ферми, винні агросадиби, гірськолижні шале, агрокоттеджі, замки, рибальські будинки
Іспанія	сільські готелі відкрито на Канарських і Балеарських островах, а також у переобладнаних монастирях та історичних замках
Данія	діє Національна асоціація агротуризму, спеціалізація велосипедний туризм
Ісландія	категоризація номерів на три категорії, категоризація гостьових будинків (A,B,C,D,T,F,G)
Німеччина	більшість туристів приїждить для участі у міжнародних ярмарках та торгових шоу
Великобританія	доступні ціни, спеціальні знижки для дітей, друкуються рекламно-інформаційні каталоги СЗТ

Варто відзначити вагому державну підтримку програм залучення сільських громад до зеленого й агротуризму у європейських країнах. Європейський Союз вбачає в сільському туризмі основний важіль економічного підйому своїх сільських територій. За підрахунками експертів Європейського банку реконструкції та розвитку, облаштування в місті вихідця з сільської місцевості в 20 разів дорожче, ніж створення умов для його життя і роботи в селі. Також підраховано, що дохід, отриманий від одного ліжка-місця, еквівалентний річному доходу фермера від однієї корови.

Класичні європейські традиції й цінності сільського відпочинку впродовж багатьох десятиліть сповідує Великобританія. Система регіональної організації туризму Великобританії виникла в 1969 році з прийняттям Закону про розвиток туризму. Англійський туризм має всесезонний характер: дуже популярно проводити у цій країні не тільки літні канікули, а ще й зустрічати Різдво. У Великобританії існує Національна організація сільського туризму та агротуризму, яка забезпечує акредитацію осель. Популярність сільського туризму спонукала англійських фермерів до об'єднання з метою пропозиції більш різноманітних послуг в своїх будинках. Наприклад, у південно-західній Англії реставрують старі ферми, які користуються успіхом у туристів, де підвищений рівень комфортності поєднується з частково збереженим старим меблюванням.

У Європі лідерами за обсягами розвитку індустрії сільського туризму є Франція та Іспанія. У цих країнах сільський туризм уже давно переріс у високорентабельну галузь їх міжнародної економічної спеціалізації. Сільський туризм цієї країни представлений Національною організацією будинків відпочинку і зеленого туризму. Ця організація пропонує агрооселі на будь-який смак і вид відпочинку, що сертифіковано за високими національними стандартами сервісу.

Серйозну конкуренцію Франції на ринку агротуристичних послуг Західної Європи віднедавна складає Іспанія. Щорічно послугами сільського туризму Іспанії користується близько 1,2 млн. осіб.

Не відстає від Іспанії та Франції й Італія. Ця країна акцентує увагу гостей на славетних історичних традиціях сільського відпочинку у горах і передгір'ях Альп, Апеннін та уздовж смуги першокласного морського узбережжя. Агротуризм в Італії від самого виникнення почав розглядатися сільським населенням як основна форма підприємницької зайнятості. Тому в цій країні агротуристичний бізнес тісно переплетений з курортним. Вагомим чинником міжнародної агротуристичної спеціалізації Італії поступово став винний і гастрономічний туризм. Незважаючи на те, що послуги сільського відпочинку в Італії майже вдвічі вищі, ніж в Іспанії чи Франції, ними щорічно користуються до 2 млн. осіб (з них 78% італійці). Щорічно прибуток від сільського туризму становить 350 млн. доларів.

Особливе місце розвитку зеленого туризму відведено Німеччині. Німеччину відвідує багато одноденних гостей із країн Східної Європи, які роблять шоп-тури, особливо з сусідньої Польщі. На початку 1980-х років в Німеччині була розроблена концепція розвитку туризму в периферійних регіонах для поширення на туристичному ринку дешевого відпочинку на природі, без використання дорогої інфраструктури та надання комфортних умов проживання.

Розвиток сільського зеленого туризму Австрії нині нараховує 15000 зареєстрованих агротуристичних господарств сумарною місткістю 170000 ліжко-місць. Вартим є вивчення досвіду і європейських сусідів України: Угорщини, Румунії, Польщі. Законодавством Угорщини сільський зелений туризм віднесено до сфери ведення особистого селянського господарства, тут формуються відповідні пільгові податкові інструменти. До числа найпопулярніших місцевостей відносять південно-західну область Ваш, східну область Сольнок і славнозвісний Хортобадський степ. «Родзинкою» сільського туризму в цій країні є його поєднання з національними традиціями конярства.

У Румунії інтереси власників агроосель представляє Національна асоціація сільського, екологічного і культурного туризму. Сільський туризм у цій країні розвивається насамперед у Південних Карпатах і орієнтується на такі

ж переваги, що й Україна, тобто на збереження природного середовища й етнокультурних традицій. Польське законодавство чітко розмежовує основні поняття та принципи ведення сільського зеленого туризму від інших видів туристичних послуг, що надаються у сільській місцевості, але законодавчо віднесені до підприємницької діяльності. У сільському туризмі уряд Польщі вбачає джерело розвитку для регіонів, які мають природні ресурси для розбудови виробничих галузей економіки. Польський агротуризм підтримує свою матеріальну базу завдяки зв'язку з селом, сільським господарством, із традиційною архітектурою та інтер'єром. Агротуристичний продукт, що пропонується польськими господарствами, часто зводиться виключно до ночівлі та харчування, але нам відомо, що рентабельність об'єктів для ночівлі зростає при наданні, наприклад, інших послуг.

В Україні, базуючись на польському досвіді, також діє система екологічної сертифікації та добровільної категоризації «Зелена садиба», яка розроблена всеукраїнською Спілкою сприяння розвитку сільського зеленого туризму. Схема сертифікації побудована на принципах зменшення шкідливого впливу агротуристичного об'єкту на екологію, підтримка народних традицій та ремесел, підтримка місцевої економіки, розвиток екологічно-сприятливих видів розваг і відпочинку [10].

Для України сільський зелений туризм – нове поняття, хоча розвивається досить активно. Сьогодні, туристична галузь в Україні є лише п'ятою за значенням складовою поповнення бюджету і її питома вага має значно зрости з огляду на такі об'єктивні передумови, як вигідне геополітичне розташування України в центрі Європи, наявність значного туристично-рекреаційного потенціалу, сприятливий клімат, багаті флора і фауна, чисельні культурно-історичні пам'ятки світового рівня.

Пріоритетність розвитку сільського зеленого туризму в Україні зумовлюється нагальною необхідністю невідкладного розв'язання соціально-економічних проблем сучасного села.

Взагалі в Україні є безліч цікавих місць, розташованих в порівняно благополучних екологічних регіонах, де поруч, або принаймні неподалік, вартих уваги пам'яток духовності та культури є садиби «зеленого туризму». Відпочинок у таких місцях обіцяє: будиночок серед саду, на радість жінкам - з пансіоном (харчуванням вирощеними власними продуктами, приготовленими на живій воді), на радість дітям - спілкування з, можливо, небаченими досі домашніми сільськими тваринками, усім - задоволення від прогулянок до лісу та річки чи озера, а також відвідування замків, історичних перлин народної творчості - дерев'яних церков, музеїв народної духовної культури та мистецтва, капличок над цілющим джерелом. Найактивнішими регіонами, що розвивають зелений туризм на своїй території, вважається Закарпатський, Івано-Франківський, Вінницький, Київський, Львівський, Полтавський і Кримський.

РОЗДІЛ II АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА БІЗНЕС СЕРЕДОВИЩА

2.1 Характеристика ринку зеленого туризму в Україні

Сільський туризм переконливо довів, що він є важливим фактором рішення соціально-економічних проблем села – це зростання зайнятості на селі, розвиток сільської інфраструктури, отримання стабільний та вагомих прибутків селян, зміцнювання бюджету сільських поселень.

Активізація попиту на відпочинок в сільській місцевості провокує збільшення пропозиції в цьому порівняно молодому сегменті туристичного ринку. Наприклад, за даними Співки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні (ССЗТУ), регіональні представництва Співки просувають близько 600 різних садиб загальною місткістю понад 6 тис. Місць, які щорічно приймають не менш 800 тис.чол. Для порівняння: у Польщі агротуризмом займаються близько 12 тис. господарств, у Франції, Англії та Німеччині - не менш 20 тис. На кожній країні [1].

За даними компанії Бізнес-ресурс 35% міського населення Європи надають перевагу відпочинку на природі, переважно в сільській місцевості. Розвиток сільського зеленого туризму не тільки допомагає збереженню природних територій і забезпечує роботою місцеве населення, а й сприяє поповненню бюджету регіонів.

Наприклад, у Франції дохід від зеленого туризму до загальнодержавного бюджету становить понад 1 млрд. євро., а до бюджетів регіонів – 2 млрд. євро, у бюджеті Сербії він перевищує 100 млн. євро, або 15% надходжень від видів туризму, що розвиваються в країні. Ці дані свідчать, що великі перспективи за належної організації туристичного бізнесу, залучення різних вікових груп споживачів, що у свою чергу здатне створити передумови для сталого розвитку регіону і країни в цілому.

Найбільш пріоритетними районами для розвитку сільського зеленого туризму в Україні є такі: західний регіон - Закарпатська, Івано-Франківська,

Львівська, Хмельницька області; південний регіон - АР Крим, Запорізька, Миколаївська, Херсонська області; центральний і північний регіони - Київська, Полтавська, Чернігівська області.

Велика роль у розвитку сільського зеленого туризму належить Спілці сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні, яка збирає дані з різних регіонів країни, проводить конференції та тематичні виставки з метою популяризації відпочинку в українському селі, сприяє розвитку сільської інфраструктури, збереженню існуючого культурного та історичного надбання Українського народу.

Основна послуга сільського зеленого туризму - це надання туристам тимчасового проживання. В Україні серед основних видів сільських споруд, облаштованих для прийому відвідувачів можна виділити такі:

Фермерська садиба - це земельна ділянка разом з розташованими на ній житловим будинком, господарсько-побутовими будівлями, наземними і підземними комунікаціями, багаторічними насадженнями, яка знаходиться за межами населеного пункту.

Агрооселя - це житлове приміщення, що знаходиться в сільській місцевості, містить не більше п'яти кімнат (залежно від категорії житла), пристосованих для проживання туристів, і належить на правах приватної власності господарю, який займається сільськогосподарською діяльністю або зайнятий у сфері обслуговування чи соціальній сфері села.

Агротель (агропансіонат) - це житлова будівля (група будівель) готельного типу, спеціально призначених для організації надання населенню рекреаційних послуг у сільській місцевості .

За метою та рівнем активності туристів зелений туризм має три різновиди:

активно-спортивний - до нього відносяться кінні, піші, велосипедні маршрути, рафтинг, катання на гірських та бігових лижах, сноубордах, техніка подолання природних перешкод - скелелазіння, топографія та орієнтування у лісовій, гірській місцевостях, техніка в'язання вузлів;

активно-навчальний – арт-тури (навчання народним ремеслам - живопис, гончарна справа, ковальство, різьблення по дереву, лозоплетіння та ін.), етно-тури (приготування місцевих страв та напоїв) та ін.;

пасивний (лікувальний - збирання ягід, трав, грибів, недовготривалі прогулянки, тематичні вечори, народні процедури (глино- та апітерапія, фітотерапія та ін.).

Причини виникнення: в Україні, як і в інших країнах так званої «третьої хвилі» зеленого туризму, даний напрям туристичних послуг розвивається за рахунок окремих підприємців-ентузіастів, що намагаються перейняти досвід країн «першої» (Австрії, Франції, Німеччини) і «другої хвилі» (Кіпр, Угорщина, Польща, Болгарія, Литва, Латвія, Естонія). Тобто на відміну від вищезгаданих країн, в Україні зелений туризм ніяк не стимулюється з боку держави.

Оподаткування: Новий податковий кодекс ще більше ускладнив і так непросту ситуацію з оподаткуванням діяльності у сфері зеленого туризму, оскільки в ньому не передбачено ніяких особливих умов стосовно цієї діяльності, а отже кожен хто надає послуги зеленого туризму повинен реєструватись як приватний підприємець, що сильно відрізняє нас від держав Західної Європи. В найближчій до нас Польщі, наприклад, не оподатковується прибуток від надання послуг в галузі зеленого туризму, якщо туристам здається не більше п'яти кімнат.

Промоція: Всю інформацію, що стосується садиб, які надають «зелені» туристичні послуги можна знайти в мережі Інтернет. Що ж стосується друкованих видань, а саме буклетів, брошур чи каталогів, то конкретної інформації з зазначенням цін, адрес, категорій осель і іншою необхідною інформацією знайти неможливо.

Фактори, що гальмують розвиток:

З погляду користувачів даних послуг:

1. Плутанина у термінах - для більшості людей термін «зелений туризм» є новим і зіткнувшись з ним вперше вони не розуміють його суті.

Причиною цього є те, що в сучасних друкованих виданнях часто в один ряд ставлять поняття «зелений туризм», «агротуризм», «біотуризм», «екотуризм». І хоч різниця між ними незначна, їх не можна вважати синонімами. Адже мета кожного з цих видів відпочинку різна.

2. Відсутність реклами зеленого туризму. Окремі підприємці роблять спробу прорекламувати свої садиби, використовуючи для цього, в основному, Інтернет простір, адже реклама в друкованих виданнях чи на телебаченні має надто високу вартість. Але реклами зеленого туризму, як явища немає..
3. Недостатня професійна підготовка осіб, що надають послуги. На разі в Україні власник бізнесу не зобов'язаний мати спеціальну освіту у галузі туризму і хоч існує Школа сільського зеленого туризму, яка з 2009 р. діє в Національному університеті біоресурсів та землекористування України, навчання в ній не є обов'язковим, а скоріш рекомендаційним [6]. Це призводить до того, що послуги зеленого туризму надаються недостатньо кваліфікованими особами, які здійснюють свою діяльність стихійно, спираючись на власну інтуїцію.
4. Проблема захисту прав споживачів. Попри те що особи які надають послуги зеленого туризму є приватними підприємцями, укладають письмові угоди з клієнтами вони надзвичайно рідко. Тому дуже часто трапляється, що на протязі терміну відпочинку власники садиб змінюють ціни на певні види послуг, в основному, на харчування і проведення розважальних заходів, рідше - на житло.
5. Безпека майна та здоров'я. Власники садиб не несуть відповідальності за охорону особистих речей туристів і за вчасну медичну допомогу в разі настання якихось травм чи ушкоджень.
6. З погляду підприємців, що ці послуги надають:
7. Відсутність єдиної законодавчої бази. Протиріччя у законодавчих актах зумовлює складність ведення бізнесу [4].

8. Менталітет осіб, що проживають в сільській місцевості. За даними фахівців Інституту економіки НАН України, до 1 млн. будинків в Україні можуть використовуватися на ринку сільського зеленого туризму. Тобто потенціал для розвитку є, але більшість селян не прагне до заснування власного бізнесу, хоч це і принесло б для них значний додатковий дохід.

Для більш поглибленого дослідження питання розвитку сільського зеленого туризму в регіонах було проведено дослідження у м. Гриців Хмельницької області, географічне положення, наявні передумови та туристсько-рекреаційні ресурси є схожими з відповідними умовами розвитку сільського туризму в Полтавській області. За аналогією можемо припустити, що розвиток підприємництва у сільському туризмі на Полтавщині може розвиватися за схожим сценарієм. В якості засобів розміщення туристам пропонуються окремі кімнати в садибах господарів або окремі приміщення приміщення. Протягом кожного року садибу відвідують від 800 до 1000 осіб як з України, так і з інших країн – Німеччини, США, Польщі. Найбільшою популярністю користується короткостроковий відпочинок – 2-3 дні, як правило на вихідні, або святкові дні. Переважаючий вік відпочиваючих – 30-40 років середнього рівня достатку, особливою популярністю даний вид відпочинку користується у родин з дітьми. В середньому ціни на різні складові туристичного продукту знаходяться в наступних межах:

послуги проживання – від 20 до 50 грн. на добу з 1 особи в залежності від умов,

послуги харчування – від 45 до 80 грн. комплексний пакет за добу,

оздоровчі послуги – від 50 до 150 грн. (за домовленістю),

екскурсійні послуги – можливі подорожі до Почаєва, Кам'янець-Подільського, Шепетівки, ознайомчі екскурсії по регіону (ціна залежить від кількості осіб у групі і способу пересування),

тренінгові послуги – від 100 до 800 грн. за учасника, в залежності від тренінгу і розміру групи.

В середньому вартість одного туро-дня, включаючи основні та додаткові послуги знаходиться в межах 150 грн.

Методи просування сільського туризму також розвиваються, якщо на початковому етапі основним способом розповсюдження інформації був інтернет та посередницькі послуги туристичних фірм, то на сьогоднішній день майже 100% складають особисті контакти та прямий продаж сільського туристичного продукту.

2.2 Аналіз ринку зеленого туризму на Полтавщині

Полтавщина була, є і буде краєм туризму у всіх його проявах. Вона має давні і гарні туристські традиції, знаних і кваліфікованих туристських лідерів, а головне – чудові історико-етнографічні та економіко-географічні передумови, перспективи розвитку цієї специфічної галузі економіки і невід’ємної складової частини життєдіяльності кожної нормальної людини. А для нормальної людини пізнання світу, передусім свого рідного краю, своєї малої Вітчизни, є життєвою потребою виховання у собі патріотизму, без чого людина у цьому житті не може і не здатна повноцінно відбутися. А найбільша цінність кожної держави – її люди.

Полтавська область розташована на перехресті важливих економічних, історично-обумовлених шляхів між Сходом і Заходом, Північчю і Півднем, вона має м’які кліматичні умови, густу мережу річок (Псел, Ворскла, Сула), пов’язаних з головною суднохідною артерією України - Дніпром. Природне багатство доповнюють бальнеологічні і грязьові курорти м. Миргороду, м. Гадячу, Великої Багачки, Нових Санжар (в області діє 12 санаторіїв), пам’ятки садово-паркового мистецтва та регіональні ландшафтні парки. В Полтавській області налічується 337 територій та об’єктів природо-заповідного фонду; 151 заповідник (18 державного значення), 117 пам’яток природи (1 державного значення), Устимівський дендропарк, 18 парків - пам’яток садово-паркового

мистецтва (4 державного значення), 3 регіональних ландшафтних парки, 49 заповідних урочищ.

Вдале проходження магістралі Київ-Харків-Ростов-на-Дону через Полтавщину, зручне залізничне сполучення (в тому числі, столичний експрес Київ-Харків), водне сполучення р. Дніпро сприяє розвитку туризму.

Майже всі райони області є перспективними для розвитку різних типів туризму: оздоровчий (санаторії, профілакторії, турбази), кваліфікований, з активним способом пересування (кінний, водний, велосипедний, гірськолижний), культурно-пізнавальний та культурно-етнографічний, релігійний паломницький.

Найбільш значними туристично-екскурсійними об'єктами області є пам'ятки архітектури Лубенський (Мгарський) Спасо-Преображенський, Полтавський Хрестовоздвиженський, Козельщинський Різдва-Богородиці монастирі ХУІІ-ХІХ ст., скіфське городище УІ-ІІІ ст.до н.е. у с.Більську Котелевського району, Троїцька та Миколаївська церкви, дзвіниця та Тріумфальна арка в смт Диканці, пам'ятки архітектури й музеї (в області 23 музеї державного значення) - краєзнавчий, художній, літературно-меморіальний Панаса Мирного та В.Г.Короленка, музей-садиба І.П.Котляревського у м.Полтаві, музей М.В.Гоголя у с.Великі Сорочинці та заповідник-музей М.В.Гоголя у с. Гоголево (Василівні) Шишацького району, історико-культурний заповідник "Поле Полтавської битви", музей-заповідник українського гончарства в смт Опішні, музей Г. Сковороди в Чорнухах, музей авіації та космонавтики з експозицією літаків в обласному центрі та інші.

Перспективним є культурно-пізнавальний туризм, активно використовуються етнографічні маршрути (Опішне, Миргород, Пирятин – кераміка, Решетилівка – вишивка та ткацтво) з використанням народних промислів та ремесел, їх збереження та відновлення, організація майстер-класів. Разом з тим, ще недостатньо розроблено та використовується фестивальний турпродукт. Традиційно в кожному районі є свої свята ("Бузкового гаю" в с. Диканька, "Осіннє рандеву" в м. Миргороді, "Осіннє

золото” в с. Березова Рудка, “Решетилівська весна” та багато інших), під час проведення яких можливо проводити презентації, виставки-продажі виробів народних майстрів для туристів, організовувати групи з числа відвідувачів Миргородських курортів.

Значний потенціал розвитку екотуризму (загальноознайомчі екскурсії з природою даного регіону, де залишились рідкісні та цікаві види фауни, ландшафтні парки, заповідні території). Крім того, в області добре розвинені традиції мисливського та рибальського туризму, відокремлені від заповідних мисливські та рибальські угіддя (в області 39 мисливсько-рибальських господарств Полтавської обласної організації УТМР).

Значні перспективи розвитку в області спортивного, екстремального туризму та з активним способом пересування. Є можливості ефективної експлуатації спортивних баз та таборів, в тому числі, гірськолижного стадіону “Корчак” (с. Стасі), парашутного туризму (м.Полтава), яхт-клубів (м. Кременчук та Комсомольськ), кінних господарств (м.Кременчук, м. Комсомольськ, м. Лубни, м.Кобеляки, смт Котельва, с.Дібрівка Миргородського р-ну, с.Яреськи Шишацького р-ну, с.Березова Рудка Пирятинського р-ну, с.Сухорабівка Решетилівського р-ну) та кінно-спортивних шкіл, з відновлення яких проводиться в області. Створено маршрути з пересуванням по річках на плотах, човнах, кінні експедиції та маршрути (з активним способом пересування: кінний вздовж р. Псьол у В.Багачанському р-ні, кінний козацький ескадрон с. Сухорабівки на Решетилівщині та на туристичних байдарках по р. Ворсклі на Котелевщині).

Сприяє розвитку туризму робота з вивчення та використання козацької спадщини, відтворення народних свят, вечорниць, тощо. Також з їх використанням розроблено маршрути вихідного дня, що пропонуються жителям області, столиці та великих індустріальних центрів (Дніпропетровськ, Харків)[8].

Перспективним є сільський зелений туризм - специфічна форма відпочинку в селі з використанням природного, матеріального та культурного

потенціалу місцевості, пов'язаного з використанням селянського або фермерського господарства, коли проживання, харчування та обслуговування туристів забезпечує сільська родина.

Для стимулювання розвитку сільського зеленого туризму на Полтавщині, першочергово планується: організація та проведення навчання всіх категорій населення, зайнятих у сфері сільського зеленого туризму (про що вже є домовленість з Обласним центром зайнятості та Фондом підтримки підприємництва); збір та систематизація інформації про туристичний продукт місцевості, створення необхідних баз даних; доробка вже діючих та розробка нових туристичних маршрутів; інформаційна підтримка сільського зеленого туризму та доступ зацікавлених підприємців до інформаційних ресурсів; організація та проведення спільних акцій і програм місцевої влади, громадських організацій та підприємців, задіяних в сільському зеленому туризмі; проведення інформаційних просвітницьких компаній через місцеві та регіональні ЗМІ про перспективи та переваги сільського зеленого туризму [5].

Розроблено понад 10 маршрутів зеленого туризму в області, які пролягають через районні складові кластеру. Зокрема, Полтава – Диканька – Гоголево – Шишаки – Яреськи, Полтава – Кротенки – Стасі – Михайлівка, Полтава – С.Санжари – Кунцеве – Н.Санжари – Лучки, Полтава – Солониця – Кобелячок – Григоро-Бригадирівка, Полтава – Лубни – Пирятин, Полтава – Кременчук – Комсомольск, Полтава – Опішне – Котельва, Полтава – Решетилівка – Сухорабівка, Полтава – Миргород – Сорочинці, Полтава – В. Багачка - Білоцерківка.

Винятково важливе значення для розвитку туристичної галузі Полтавщини має структура регіональної індустрії гостинності, що має можливість надавати послуги з проживання та використовуватись для оздоровлення різних категорій населення. У її складі: підприємства розміщення туристів ЗАТ “Полтаватурист”, санаторно-оздоровчі заклади ЗАТ “Миргородкурорт” та об'єднання “Полтавасільгоспоздоровниця”, санаторії, санаторії-профілакторії, готелі, мотелі, кемпінги різних форм власності.

Підприємства розміщення туристів, які належать до ЗАТ “Полтаватурист”: пансіонат “Кротенківський”, турбаза “Нові Санжари”, турбаза “Сонячна” (с. Липове Глобинського району), туркомплекс “Турист” (м. Полтава), турготель “Кремін” (м. Кременчук).

Об’єднання “Полтавасільгоспоздоровниця” нараховує 6 підприємств області: санаторій “Сосновий бір” (Зінківський р-н, с.Власівка), санаторій “Лісові поляни” (Полтавський район с. Терентіївка), санаторій “Псьол” (сmt Велика Багачка) та 3 літні оздоровчі табори.

ЗАТ “Миргородкурорт” об’єднання “Укрпрофоздоровниця” нараховує 4 санаторії в м. Миргороді: санаторії “Березовий гай”, “Миргород”, “Хорол”, “Полтава”.

Крім цього, працюють ще ряд санаторіїв (у м. Миргороді: “Південний”, “Слава”, “Миргород”; у Нових Санжарах – “Антей” та “Нові Санжари”), 9 будинків відпочинку, 35 дитячих літніх оздоровчих таборів, 30 готелів (12 з яких на балансі комунальних підприємств області) та підпорядкованих підприємствам області різних форм власності.

За інформацією департаменту туризму Полтавської облдержадміністрації під час проходження літнього туристичного сезону 2014 Полтавській області внутрішнім туризмом було охоплено 45 тис. екскурсантів, у тому числі – близько 3,7 тис. з інших регіонів держави та іноземців.

Розвиток туристичного бізнесу в області забезпечує 226 туристичних фірм (із них 10 - туристичні оператори), реєстр екскурсоводів області складається із 201 фахівця, 12 санаторно-курортних закладів, більш ніж 70 закладів розміщення.

Найбільш відвідуваними на території області були: лікувально-оздоровчі заклади ПрАТ «Миргородкурорт», Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, Полтавський державний історико-культурний заповідник «Поле Полтавської битви», Етномістечко, «Сорочинський ярмарок», Музей-заповідник А.С.Макаренка, Решетилівський музей ткацтва і вишивки,

Мгарський Спасо-Преображенський монастир, Козельщинський Різдва Пресвятої Богородиці жіночий монастир.

Активно працює 14 туристично-інформаційних центрів Полтавщини, більшість яких знаходяться в музейних закладах області, на автовокзалах, в готельних закладах. Серед найпопулярніших, які у споживачів мають найвищий рейтинг: ТІЦ Полтавського краєзнавчого музею (двомовний – англ. та укр. мовами), ТІЦ Полтавської райдержадміністрації та ТІЦ Державного історико-культурного заповідника «Поле Полтавської битви».

Великою популярністю користуються агросадиби, у області функціонує 86 осель зеленого туризму. Активно вони діють у: Диканському, Кременчуцькому, Лохвицькому, Лубенському, Миргородському районах.

З метою ознайомлення із туристичною інфраструктурою районів здійснено інформаційно-навчальні тури для представників туристичних фірм та громадських організацій області до Решетилівського, Карлівського та Котелевського районів.

Велику роль у становленні та розвитку сільського зеленого туризму області відіграє ГО Полтавська обласна регіональна спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні, яка спільно з Департаментом збирає і концентрує дані з різних районів області, проводить круглі столи, тематичні виставки з метою популяризації відпочинку в українському селі, сприяє розвитку сільської інфраструктури, само зайнятості населення, виховання поваги до краси рідного краю, гостинних мешканців сільської місцевості, збереженню існуючого культурного та історичного надбання українського народу.

2.3 Обґрунтування доцільності розвитку зеленого туризму на Полтавщині

Доцільність розвитку сільського зеленого туризму на Полтавщині доводить SWOT-аналіз (табл. 2.2), який дає змогу об'єктивно оцінити переваги такого виду туризму та розробити ефективні заходи щодо упередження можливих проблем. Розгляд сильних аспектів дає змогу визначити потенційні можливості регіону та розробити ефективну стратегію розвитку.

Таблиця 2.2

SWOT-аналіз доцільності розвитку сільського зеленого туризму на Полтавщині

Чинники, що діють на бізнес середовище зеленого туризму	
Сприятливі	Які створюють перешкоди
Збереження етнокультурної самобутності краю, гостинність населення; зручне економіко-географічне положення невелика ціна на проживання та харчування; достатня кількість індивідуальних операторів, що приймають гостей; наявність значного природно-рекреаційного потенціалу; потенційні можливості для розвитку альтернативного відпочинку (пізнавальний туризм, спортивна рекреація, полювання, риболовля, агротуризм тощо)	Відсутність досвіду підприємницької діяльності у власників господарств; незавершена категоризація приватних садиб; відсутність достатньої туристичної інформації про регіон; незнання власниками садиб іноземних мов; не надто привабливий імідж України в очах іноземних туристів; відсутність єдиної системи резервування місць; низький рівень стартового капіталу для започаткування самостійної підприємницької діяльності; недостатньо розвинена соціальна виробнича інфраструктура.
Загрози, що перешкоджають розвитку	Можливості, які сприятимуть розвитку
Відсутність організаційних, економічних та правових аспектів функціонування сільського зеленого туризму (неврегульованість	Розвиток зеленого туризму сприятиме припливу капіталу до села та зростанню доходів сільського населення та підвищенню їх

<p>нормативно-законодавчої бази щодо діяльності суб'єктів сільського зеленого туризму у сфері оподаткування, встановлення тарифів на житло та послуги тощо); виникнення некатегоризованої нічліжної бази, яка зменшуватиме якість послуг; значний рівень безробіття; конкуренція та відсутність координації між різними організаціями, що займаються промоцією зеленого туризму; нестабільна політична та економічна ситуація не сприяють діяльності інвесторів.; недостатнє стимулювання розвитку галузі з боку держави.</p>	<p>життєвого рівня загалом; приїзд туристів сприятиме охороні та реставрації культурно-історичних пам'яток регіону; діяльність сільських громад стимулюватиме облаштування сільських поселень та благоустрій всієї місцевості, розвиток соціальної інфраструктури, сфери обслуговування тощо; збільшиться зайнятість сільського населення (створюватимуться нові робочі місця у сфері обслуговування, медицини, транспортній мережі, що дасть змогу забезпечити ротою і випускників вищих навчальних закладів регіону; сповільниться процес міграції молоді до міст та за кордон у пошуках роботи.</p>
---	--

Щороку з мапи України зникає кілька десятків сіл, а чисельність сільського населення скорочується високими темпами, при чому для українського села характерне явище «старіння», адже молоді мешканці сільської місцевості часто залишають свої домівки в пошуках кращої долі у містах. Загалом за роки незалежності за даними Держкомстату Україна втратила 475 сіл, а нових було створено 71. Причинами зникнення сіл та зменшення чисельності сільського населення є демографічна криза, урбанізація та старіння нації. Перспективні сільські мешканці переїжджають у міста через безперспективність сільської глибинки - відсутність роботи, розвалена соціальна інфраструктура (не працюючі лікарні, школи, клуби), не дають змоги створити належні умови для організації життя на селі для молоді. За результатами дослідження Департаменту економічних та соціальних справ ООН, починаючи з 70 років минулого століття сільське населення в Україні зменшилося на 13,3 %, в результаті чого 69% населення України мешкають нині в містах, селяни ж складають 31%.

Провівши оцінку розвитку сільського зеленого туризму за допомогою чинників різного впливу, можна запропонувати такі напрямки вдосконалення цієї галузі на Полтавщині:

провести категоризацію приватних садиб, яка дасть змогу забезпечити прозорість пропозиції для клієнта; контроль якості туристичного продукту; різноманітність пропозиції туристичних послуг та різницю в ціні;

створити нові джерела фінансово-інвестиційного спрямування через впровадження грантів, преференційних мікрокредитів;

сформувати інформаційно-маркетингову службу, функціонування якої базувалося б на виконанні широкого спектру послуг для туристів та підприємців (проведення нових досліджень з вивчення та прогнозування попиту на туристичні послуги тощо);

забезпечити налагодження потужної реклами, випуск високоякісного інформативно-довідкового матеріалу;

розробити централізовану (насамперед, комп'ютерну) систему резервування місць;

забезпечити дотримання вимог екологізації згідно із сертифікатом "Зелена садиба";

налагодити обмін досвідом з гмінами Польщі, де є чималий практично-господарський досвід розвитку зеленого туризму;

регулярно проводити тренінги для власників відпочинкових осель та сільських працівників, задіяних в агротуристичному сервісі;

створити (вдосконалити) інженерну інфраструктуру (освітлення, опалення, телефонізація, ремонт (будівництво) доріг, водопостачання, лижні траси, підйомники тощо);

вдосконалити виробничу інфраструктуру, орієнтовану на народні ремесла та виробництво на їхній основі характерних для цього регіону сувенірів;

забезпечити розвиток соціальної інфраструктури, що активізуватиме контакти між сільськими мешканцями та туристами (ремонт (будівництво) будинків культури, кінотеатрів, проведення свят, карнавалів, змагань тощо).

РОЗДІЛ III СТВОРЕННЯ ЗЕЛЕНОЇ САДИБИ «ВІДРОДЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ»

3.1 Вимоги щодо якості сільських зелених садиб

Для того щоб залучити найбільшу кількість відпочиваючих у сільські (зелені) садиби та отримати за це відповідний прибуток необхідно сформувати мінімальні стандарти сервісу, довести до належного рівня сільські садиби. Згідно з рівнем сервісу в Україні проводиться сертифікація садиб, адже для туриста сертифікат означає попередню гарантію послуг. В нашій державі діє Програма екологічної сертифікації садиб для сільського (зеленого) туризму «Зелена Садиба». Туристи надають перевагу саме тим садибам, що мають сертифікат і знак «Зелена Садиба». Обов'язковою умовою для приймання туристів є проходження господарями садиби комісії санепідемстанції. Необхідним є проведення аналізу води на придатність її для споживання та за наявності худоби аналізу ветлікарні. Знак «Зелена Садиба» має три рівні якості, від першого (найнижчого) до третього (найвищого) [10].

Вимоги до якості сільських (зелених) садиб програмою екологічної сертифікації «Зелена Садиба» наведено в табл.3.1.

Таблиця 3.1

Вимоги до якості сільських зелених садиб

Категорії вимог	Сільська (зелена) садиба I рівня якості	Сільська (зелена) садиба II рівня якості	Сільська (зелена) садиба III рівня якості
<u>до довкілля</u>	околиці садиби чисті і доглянуті;	поблизу садиби немає джерел забруднення (сміттєзвалищ, очисних споруд); навколишні місця відпочинку доглянуті та очищені від сміття);	(садиба розташована на безпечній відстані від джерел екологічного ризику; поблизу садиби є природноохоронна територія);
<u>до садиби</u>	територія садиби доглянута і не має ознак забруднення; не застосовуються хімічні	органічні залишки збираються в компостній ямі або згодуються домашнім тваринам; не	не застосовуються мінеральні добрива; при будівництві та оформленні садиби

	засоби захисту рослин; сміття та залишки збираються в спеціально облаштованому місці;	використовуються пластикові садові меблі;	використані лише екологічно чисті природні матеріали;
до кімнат	в оформленні кімнат використовуються елементи традиційного стилю, витвори народних ремесл; обладнання кімнат виготовлене з використанням натуральних матеріалів місцевого походження;	будівельні матеріали не вміщують азбесту; сміття сортується і вивозиться централізовано; будинок і садиба оформленні у традиційному для даного регіону стилі; створені умови для популяризації видів місцевої фауни; палити дозволено лише в спеціально визначених місцях;	в обладнанні кімнат не використовуються синтетичні матеріали;
до продуктів	джерело питної води повинно бути перевірене відповідною лабораторією; їжа готується з використанням свіжих сезонних овочів та фруктів; доступне вегетаріанське меню);	туристам пропонуються продукти лише українського виробництва; не використовується одноразовий пластиковий посуд; не використовуються продукти в індивідуальній упаковці);	туристам пропонуються продукти лише місцевого виробництва; туристам пропонуються сертифіковані продукти органічного землеробства);
до раціонального використання водних ресурсів	при наявності водогону встановленні системи місцевої каналізації або обладнанні асенізаційні колодязі; забруднена вода не потрапляє у довкілля; за наявності водогону крани та регулятори не течуть);	асенізаційні колодязі ізольовані від ґрунтових вод; водогін обладнаний лічильником;	кімнати для гостей обладнані окремим лічильником; у садибі використовується лише вода з природних джерел);
до раціонального використання електроенергії	у садибі встановлені лічильники електроенергії та газу; електропобутові прилади	ведеться підрахунок споживання електроенергії та палива туристами; електричні нагрівачі та прилади для сушіння рук не	для освітлення використовуються тільки енергоефективні лампи; для опалення не використовується паливо

<p><u>та палива</u></p> <p><u>до обмеженого використання побутових хімічних засобів</u></p>	<p>(холодильники, електронагрівачі) вимикаються коли немає туристів);</p> <p>використання побутових хімічних засобів зведене до мінімуму);</p>	<p>використовуються; опалення кімнат для туристів регулюється індивідуально;</p> <p>миючі та дезінфікуючі засоби не містять хлору та бору; синтетичні миючі засоби не використовуються;</p>	<p>з не відновлюваних ресурсів; використовуються альтернативні джерела електроенергії);</p> <p>засоби побутової хімії не використовуються; холодильники та аерозолі, що містять фреон, не використовуються;</p>
<p><u>до туристичної інформації</u></p>	<p>знак «Зелена Садиба» демонструється туристам; Програма «Зелена садиба» доступна туристам; у садибі розміщені «Поради для гостей», що стосується екологічно прийнятної поведінки;</p>	<p>інформація про місцеві природні, культурні та історичні цінності, охорону довкілля та біорізноманіття; туристам доступна карта місцевості;</p>	<p>туристам доступна карта місцевості з позначеними природоохоронними об'єктами та територіями; спеціалізована екологічна преса передплачується або купується; власники садиб мають добрі знання місцевих традицій, добре проінформовані щодо місцевих природоохоронних територій, стежок, пам'яток, історії та культури);</p>
<p><u>до транспорту</u></p>	<p>туристам доступна інформація про маршрути та розклад громадського транспорту;</p>	<p>туристи забезпечені транспортними послугами між садибою та найближчою зупинкою громадського транспорту; є можливість оренди транспортних засобів (велосипедів, коней; облаштовано місця стоянки для автотуристів);</p>	<p>можливість орендувати у господаря екологічні транспортні засоби;</p>
<p><u>до рекомендованої туристичної діяльності</u></p>	<p>господарі надають туристам інформацію про можливість екологічно-сприятливих видів діяльності та відпочинку;</p>	<p>господарі пропонують туристам оренду спорядження для екологічно-сприятливих видів діяльності та відпочинку;</p>	<p>господарі активно сприяють розвитку екологічно-сприятливих видів діяльності та відпочинку у своїй місцевості);</p>

сучасної людини її фізіологічним і біологічним потребам. Збільшення попиту на сільський відпочинок зростає внаслідок зменшення тривалості робочого часу, збільшення кількості платних відпусток, зростання рівня освіти, розвиток транспортної мережі – залізничної, автодорожньої, повітряного та морського транспорту.

На основі проведених досліджень встановлено риси, якими повинен володіти регіон для успішного розвитку зеленого туризму:

чисте природне середовище

низький рівень урбанізації та індустріалізації для яких характерні низька щільність населення, мала задіяність працюючого населення в несільськогосподарських професіях

вільні ресурси помешкань

гармонійний агрокультурний ландшафт

високий рекреаційний потенціал

невисокі доходи місцевого населення

Визначено пріоритетні напрямки розвитку туристичної галузі Полтавщини на 2015 рік:

Визначення існуючих та потенційних територій та туристичних продуктів(на основі багато показового аналізу туристичної привабливості районів – комунікаційна доступність, транспорт, заклади розміщення, харчування, культурне багатство – історико-культурні заклади, етнографічні та мистецькі заходи, атракції та розваги національного та екстремального напрямку, природо-заповідний фонд.

Збільшення обсягів інвестицій в основний капітал підприємств туристично-рекреаційного призначення, в тому числі залучення іноземних інвестицій. Оновлення банку даних та систематизація інвестиційних проектів.

Сприяння розвитку зеленого туризму, розбудові коридорів зеленого туризму, інших напрямів туристичної діяльності (спортивний, активний, екстремальний, паломницький). Розбудова інфраструктури туризму, створення

нових маршрутів та розширення спектру послуг, запровадження кластерної моделі розвитку галузі.

Створення багатoproфільного туристичного продукту та його просування на внутрішньому та міжнародному ринках. Сприяння міжнародного співробітництва в галузі.

Підвищення рівня рекламно-інформаційної діяльності. Залучення громадських та благодійних організацій у налагодженні рекламно-інформаційної діяльності для поширення інформації про туристичні можливості Полтавщини. Районам активізувати роботу в напрямку створення рекламно-інформаційних матеріалів та протягом року видати буклети, путівники, карти, тощо про туристичні можливості територій та надати зразки на погодження у відділ.

Комплексний підхід до організації збору статистичної інформації суб'єктів туристичної діяльності для отримання достовірної інформації про кількість відвідувачів, надходження коштів до обласного та місцевих бюджетів, капіталовкладень тощо.

3.2 Організація діяльності садиби «Відродження традицій»

Рекомендації щодо створення зеленої садиби I категорії «Відродження традицій», що за складниками туристичного продукту характеризується наступними чинниками:

1. Туристичні атракції місцевості. Місцем розташування садиби «Відродження традицій» обрано мальовничий і не менш привабливий в історико-культурному аспекті куточок Полтави – село Яківці. На території Яківців збереглося десять курганів скіфського періоду (V-III століття до н. е.). Село Яківці засноване наприкінці XVII століття. Певний час Яківці були власністю полтавського полковника Павла Герцика. Пізніше Яківці входили до складу Полтавської міської сотні Полтавського полку. З 70-х років XIX століття тут був маєток дружини російського лікаря-хірурга і вченого Миколи

Васильовича Скліфосовського — Софії Олександрівни. У маєтку, який до смерті сина вченого мав назву «Відрада», Скліфосовський провів багато часу — з 1871 року проводив там літні відпустки, а останні чотири роки жив там постійно. Наприкінці XIX століття коштом Скліфосовського в Яківцях споруджено школу в пам'ять про сина Бориса, де селянські діти навчалися грамоті, сільському господарству, городництву, садівництву. Маєток Скліфосовських називали «Полтавською Швейцарією». Могила вченого нині знаходиться за адресою Виборзький провулок, 10. Дружина і дочка Скліфосовського були вбиті у 1919 році радянськими партизанами із загону Бібіка, який наступав на Полтаву. Зайнята денікінцями садиба більшовики поруйнували. Зберігся тільки будинок, де жив вчений. У 1929 році Яківці були включені до складу Полтави. 101 яківчанин загинули на фронтах Другої світової війни. На вулиці Спартака в 1973 році встановлено пам'ятний знак на честь воїнів-земляків — жителів колишнього села.

Поблизу знаходиться історико-культурний заповідник «Поле полтавської битви» - значний культурний науково-методичний центр з вивчення історії України періоду XVII—XVIII століть в контексті європейської історії. З 1994 року в музеї діє постійна виставка «Козацька держава». Заповідник «Поле Полтавської битви» єдиний в Україні входить до Міжнародної організації військово-історичних музеїв під егідою ЮНЕСКО, включений до всесвітнього туристичного маршруту. 1909 року було відкрито музей на полі Полтавської битви. 1981 року музей історії Полтавської битви і комплекс пам'ятників, пов'язаних з Полтавською битвою, — оголошено державним історико-культурним заповідником «Поле Полтавської битви» з охоронною зоною історичного поля загальною площею 771,5 га. З історією Полтавської битви пов'язано ряд пам'ятників: десять гранітних обелісків на місці колишніх редутів (1939 р.), шведам від росіян (1909 р.), шведам від шведів (1909 р.), на місці переправи російської армії через Ворсклу, пам'ятний знак на місці командного пункту Петра I, Братська могила загиблих російських воїнів, Сампсоніївська церква, Петру I перед будинком музею Історії

Полтавської битви, захисникам фортеці Полтава і коменданту Олексію Келіну, пам'ятник Слави, на місці відпочинку Петра I, Спаська церква. Хрестовоздвиженський монастир, українським загиблим козакам.

Біля передмістя Яківці розміщується єдиний ландшафтний парк Полтави- полтавський Дендрологічний парк. Його площа становить понад 124 га. Територія сучасного дендропарку має багате історичне минуле. В період Полтавської битви територія, на якій сьогодні розташований парк, представляла собою густий Яківчанській ліс, що переходив в діброву на Монастирській горі. В роки німецької окупації дубовий ліс з тактичних міркувань був повністю знищений німецькими загарбниками.

Закладка полтавського дендрологічного парку почалася в 1962 р з ініціативи дендролога Я. Я. Яценко. Офіційне відкриття Полтавського дендропарку відбулося в липні 1987 р, коли полтавці відзначали День міста. Посадковий матеріал для парку було надано «колегами» з «Тростянця», «Олександрії» і «Софіївки». Всього тут було посаджено понад 200 видів дерев і кущів. На жаль, багато рослин висохло і загинуло, а також було знищено під час літніх покосів. Але, незважаючи на це, парк все-таки зміг вижити і на сьогоднішній день являє собою справжнє зелене диво природи. З 1977 р дендрологічний парк Полтави - пам'ятник садово-паркового мистецтва, який також входить до числа зразково-показових парків України. Особливістю парку є його рельєф - безліч видових площадок, з яких відкриваються світлі галявини і цікаві перспективи. Полтавський дендропарк перетинає три балки, в яких було створено чотири ставки. У парку росте більше 170 порід чагарників і дерев, є бузковий гай і дендрарій. Більшість рослин не є аборигенами. Тут можна зустріти туї, ялини, ялівець, горобини, катальпи, горіх і дуб.

Полтавський міський парк є прекрасним місцем для відпочинку, як городян, так і гостей міста.

2. Інфраструктурна база та доступність місцевості. Садиба «Відродження традицій» передбачає 4 кімнати для розміщення 8 осіб та окрему кухню в національному стилі. У вільній доступності магазини та кафе селища.

Досить розвинута транспортна інфраструктура – курсує три автобусні маршрути, що без проблем доставлять туристів у будь-яку точку міста. Поруч також розташована залізнична платформа «Яківці» Південної залізниці, що зручно для тих хто подорожує залізничним транспортом.

3. Імідж місцевості. Полтавщина завжди приваблювала і продовжує приваблювати не тільки гостей з інших регіонів, а й іноземців своєю колоритністю, традиціями, мальовничою природою та теплою гостинністю. Історичні пам'ятки, помірний клімат, облаштовані природні зони відпочинку.

Для встановлення доцільності і конкурентоздатності створення садиби «Відродження традицій» проведено порівняння з аналогічним об'єктом зеленого туризму гостьовим двором «Старий хутір», що діє в м. Опішня, Полтавської області (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Порівняльна характеристика створюваної садиби «Відродження традицій» з аналогічним діючим проектом.

Послуга	Створюваний об'єкт «Відродження традицій», с.Яківці	Гостьовий двір «Старий хутір», с.Опішня
Кількість місць прийому	8	8
Кількість окремо розташованих будівель	1	2
Кількість кімнат	4	4
Послуги		
харчування	+	+
паркування авто	+	+
телевізор/інтернет	+	+
баня	+	+
рибалка	+	+
велопрогулянки	+	+
купання	+	-
прогулянки на човні	+	-
спортивний майданчик	+	+
екскурсійне обслуговування по заповідних місцях	+	+
оренда велосипедів	+	+
збирання ягід, грибів, трав	+	-
полювання	+	-
народні ремесла	+	+
заняття землеробством	+	-

Дане дослідження дозволяє зробити висновок, що створення зеленої садиби «Відновлення традицій» в с. Яківці Полтавської області є перспективним і буде привабливим для туристів своїм зручним місцем розташування відносно центра міста та історико-культурних пам'яток міста та області, привабливим українським дизайном, переліком послуг, що надаються відпочиваючим.

Яскравою особливістю діяльності садиби «Відновлення традицій» буде також дійсно відновлення стародавніх українських святкових традицій:

1. Святкування новорічних свят за народними традиціями: щедрівки, колядки, вертеп, вечорниці.

2. Зустріч весни та масове гуляння Масляної з організацією різних майстер-класів та ярмарком-продажем національних українських смаколиків.

3. Влітку організація вечорниць, святкування зелених свят, купання, прогулянки на човні, організація велотурів, пішохідні прогулянки, що включають збирання трав, ягід. Вечірні посиденьки біля вогнища з піснями та розповідями стародавніх казок та легенд.

4. Організація в садибі весілля за народними традиціями.

5. Проведення тематичних українських свят із залученням майстрів народної творчості для проведення майстер-класів з народних промислів.

6. Відзначення свята врожаю, дегустація меду. Прогулянки по лісу, збирання грибів та лісових ягід.

7. Організація різноманітних дитячих свят з проведення цікавих майстер-класів, навчання історії становлення і розвитку Полтавщини, українським традиціям і звичаям.

8. Організація пішохідних та велосипедних екскурсійних пізнавальних турів для школярів. Проведення різноманітних гастрономічних фестивалів (наприклад, фестиваль борщу, свято сала, частування полтавськими галушками).

ВИСНОВКИ

Значення та наукова новизна студентської наукової роботи «Розвиток об'єктів зеленого туризму на Полтавщині (на прикладі створення зеленої садиби «Відродження традицій»)» полягає в наступному:

1. Виявлено збільшення масового попиту на рекреацію на природі. Відповідно зростає інтерес до сільського зеленого туризму – основного напрямку активного змістовного відпочинку на природі.

2. Аналіз теоретичних основ організації діяльності об'єктів зеленого туризму дозволило визначити сутність поняття зеленого туризму, особливості здійснення подібної діяльності у світі і проведення аналогії щодо організації такого роду відпочинку в Україні. Підтримка розвитку зеленого туризму на селі вирішить важливі для нашої країни і регіону проблеми з високим рівнем безробіття в сільській місцевості, підвищить інтерес жителів до підтримки та розвитку благоустрою, підвищить інтерес молоді щодо активної участі в житті територіальних громад.

3. Проведено аналіз та оцінка бізнес середовища України та Полтавської області зокрема щодо розвитку зеленого туризму, який демонструє, що Україна має високий історико-культурний потенціал, вигідні природно-кліматичні та наявні матеріально-технічні ресурси щодо розвитку такого виду активного відпочинку як зелений туризм. Полтавщина – один з найбагатших в культурному плані регіонів нашої країни.

4. Внесено пропозиції щодо розвитку ринку зеленого туризму на Полтавщині, зокрема створення зеленої садиби «Відродження традицій». Створенням об'єкту зеленого туризму «Відродження традицій» має на меті відновлення стародавніх українських традицій, знайомство з побутом і традиціями наших предків, збереження пам'яті про рідний край, пропагування молоді моральних цінностей, поваги, збереження сімейного добробуту, виховання патріотизму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богданов Е.И. Планирование на предприятии туризма / Е.И. Богданов, О.Н. Кострюкова, В.П. Орловская, П.М. Фенин. - СПб. : Изд. дом "Бизнес-пресса", 2003. -288 с.
2. Гловацька В.В. Сільський зелений туризм: сутність, функції, основні організації: [Про розвиток зеленого туризму (СЗТ) в Україні] // Економіка АПК. – 2006. – №10. – С. 148-155.
4. Дейнеко Л.В., Іртищева І.О., Купчак П.М. Економіка. Управління. Інновації. - 2010. - №1 (3).
5. [Заставецький Т.Б. Туризм як одна з пріоритетних галузей розвитку депресивного аграрного регіону // Туризм сільський зелений. – 2007. – №6. – С. 15-19.](#)
6. Мельниченко С.В., Михайличенко Г.І. Розвиток сільського туризму як джерела отримання додаткових доходів особистих селянських господарств в Україні // Бар'єри та можливості розвитку малого та середнього бізнесу в Україні // Матеріали наук.-практ. конф., м. Київ, 14-15 лютого 2005 р. – К.: РВПС України НАН України, 2005. – С. 250-251.
7. Регіональна політика та механізми її реалізації: монографія / за ред. М. Долішнього. - Львів, 2003.-С. 299-306.
8. Рутинський М.Й., Зінько Ю.В. Сільський туризм: Навч. посіб. / М.Й.Рутинський, Ю.В.Зінько. – К.: Знання, 2006. – 271 с.
9. Сімків Л.Є. Перспективи розвитку сільського (зеленого) туризму в Івано-Франківській області / Л.Є. Сімків, І.І. Проданова // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук, праць. - В 9 т. - Т. VII. - Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ. - 2009. - Вип. 251. - С. 1215-1220.
10. Союз сприяння розвитку зеленого туризму в Україні [Електронний ресурс]/ режим доступу: www.greentour.com.ua.

